

ASOCIAȚIA VICTIMELOR ACCIDENTELOR DE CIRCULAȚIE

București, B-dul Regina Elisabeta nr. 61, ap. 2, Sector 5
office@avacromania.ro www.avacromania.ro

Nr. 29 din 24.05.2018

MINISTERUL JUSTIȚIEI

Cabinet Secretar de Stat

Nr. 4662 Data 24.05

2018

Către,
Ministerul Justiției
domnului Tudorel TOADER, ministr

În atenția: domnului Nicolae Liviu POPA, secretar de stat

Ref: aspecte ce privesc calitatea actului de justiție din România, ce pot face obiectul studiului Ministerului Justiției, Înaltei Curți de Casație și Justiție prin Direcția de specialitate, Consiliului Superior al Magistraturii.

Acest memoriu a fost înaintat **Înaltei Curți de Casație și Justiție**
și Consiliului Superior al Magistraturii.

Asociația Victimelor Accidentelor de Circulație - AVAC România, ca reprezentant al societății civile ce se implică în apărarea drepturilor fundamentale ale victimelor accidentelor de circulație, vă supune atenției anumite *Aspecte ce privesc calitatea actului de justiție din România*.

Esența acestui memoriu este extrasă din definiția "*Jus est ars boni et aequi*". Înțelegem astfel că judecătorul trebuie să fie nu numai un simplu intelectual, ci un om al cetății cu cel mai înalt grad de responsabilitate, ce transpune în opera sa judiciară *binele și echitatea*, asigură echilibrul social.

Analizând tot mai profund problemele legate de accidentele rutiere, atât sub aspectul *stabilirii răspunderii*, cât și a *întinderii despăgubirilor*, AVAC a sesizat o multitudine de aspecte cu grad mare de vulnerabilitate ce afectează în mod direct calitatea activității de înfăptuire a justiției în România.

Cu privire la primul aspect și anume *stabilirea răspunderii*, întrucât sunt implicați mai mulți factori (organe de cercetare penală, procurori, experți, auditori/inspectori de siguranță rutieră, etc.) până ca dosarul să ajungă în instanță, ne propunem să vă prezentăm doar o scurtă trecere în revistă, urmând să îl detaliem într-un document viitor.

Precizăm totuși că ne preocupă și am demarat discuții în vederea creșterii calității activității de cercetare penală (în primul rând cercetarea la fața locului)

astfel încât să ne asigurăm că cel/cei răspunzători de producerea accidentului vor fi identificați și sancționați corespunzător.

În prezent, deși există carențe majore ale infrastructurii rutiere, cu impact semnificativ în gradul de siguranță rutieră, persoanele ce au în administrare drumurile publice nu sunt găsite a fi răspunzătoare, întrucât în activitatea de cercetare/urmărire penală există carențe în instruire, de natură să scoată în evidență posibila culpă a acestora.

Exemplu: lipsa indicatorului de "*presemnalizare trecere pietoni*" - cu indicator deteriorat și implicit puțin vizibil de "*trecere pietoni*" și *marcaj pietonal* ce nu îndeplinește condițiile tehnice de vizibilitate, în cazul unui accident produs noaptea în condiții de vizibilitate scăzută. Deși aceste premise conturează un silogism în care culpa șoferului este diminuată semnificativ, de cele mai multe ori singurul vinovat este considerat a fi conducătorul auto, întrucât din activitatea de cercetare penală nu rezultă aceste neconformități ale drumului public.

Cât privește al doilea obiectiv și anume *stabilirea despăgubirilor*, mai ales pentru vătămări corporale, constatăm că, deși ÎCCJ, preluând în mare parte din opera doctrinară franceză, stabilește vectorii necesari a fi urmați în problema evaluării daunelor morale, descriind suficient de convingător atât trauma, cât și durerea, acestea fiind aspectele de evidențiat în vederea stabilirea compensației necesară a fi acordată victimei, observăm cudezamăgire că aceste noțiuni rămân goale de conținut în abordarea juridică a multor pretinși specialiști în domeniul și mai ales, din păcate, în practica de zi cu zi a mulțor magistrați.

Subiectul stabilirii daunelor morale a devenit unul sensibil imediat după Revoluție, când legislația națională a intrat în normalitate și a făcut posibilă evaluarea și cuantificarea acestor prejudicii, odată și cu evoluția conceptului și a conținutului normelor privind RCA.

Deși au trecut mulți ani de la corectarea legislației, acest subiect a rămas sensibil și a generat și generează încă o multitudine de comentarii, în mare parte lipsite de un minim fundament, dar care influențează semnificativ deciziile magistraților și mai ales soarta victimelor acestor accidente.

Neexistând criterii prestabilite de evaluare, întrucât infinita variabilitate individuală impune analiza punctuală, și nu generală, "șablonară", a cauzelor ce implică valorificarea dreptului la viață, rolul judecătorului devine deosebit de important, întrucât acest magistrat este singurul în măsură să cântărească și să stabilească întinderea acestor prejudicii. Pe umerii magistratului apasă în acest moment, în egală măsură o responsabilitate, dar și obligația de a manifesta o conduită ireproșabilă, ușor de înțeles și de urmărit de justițiabili.

Nu poți lua decizii în astfel de cauze decât dacă ai un minim de implicare în a înțelege ce anume trebuie compensat și cum trebuie cântărit, astfel încât să păstrezi un echilibru în ceea ce privește respectarea unor principii de bază în

înfăptuirea actului de justiție, precum: despăgubirea integrală, proporționalitatea, echitatea, rezonabilitatea.

Ce reține Înalta Curte de Casatie și Justiție:

Într-o evaluare judecătorească a traumei, trebuie să se facă "analiza situației personale a tuturor părților, a valorilor lezate, a consecințelor, gravității și duratei, a modului în care se repercuzează în viața personală, socială, profesională, medicală, a tuturor dintre acestea, a nevoilor de adaptare și a eforturilor pe care acestea le fac pentru viața lor, a posibilităților efective de vindecare și recuperare".¹

Totodată, "Durerile fizice și psihice constituie cele mai frecvente, mai obișnuite și mai firești, dar în același timp și cele mai grave dintre urmările negative ale atingerilor corporale. Ceea ce se indemnizează este durerea fizică, adică experiența senzorială dezagreabilă și suferințele psihice consecutive unui traumatism, manifestate prin depresii, stări de angoasă, tristețe, teamă. Indemnizarea suferințelor fizice și psihice este tratată sub apelativul *preium doloris*. Orice fenomen fizic duros este percepțut prin intermediul sistemului nervos, astfel că, în mod obiectiv, durerea fizică este însorită de suferințe psihice. "²

Victima conștientizează durerea și leziunea fizică, precum și consecințele acesteia - compasiunea sau dezgustul celor din jur, eventualele modificări ale condițiilor obișnuite de viață, ale statutului profesional, diminuarea posibilităților de afirmare și manifestare în colectivitate. Durerile fizice și intervențiile medicale pentru înlăturarea consecințelor lor generează, de asemenea, suferințe psihice. Toate aceste împrejurări au rezonanță negativă în plan psihic și afectiv.

Dacă Instanța Supremă aduce în discuție noțiunea de "durere" și modul în care aceasta impactează în viața victimei, atunci ne întrebăm: Ce este durerea? Cum răspunde victimă la durere?

"Durerea este ceea ce pacientul spune că doare" puncta celebrul doctor britanic Robert Twycross.

Totodată, „Durerea este: o experiență senzorială și emoțională dezagreabilă asociată cu leziuni tisulare reale sau posibile; întotdeauna

¹ Decizia ÎCCJ nr. 900/2015

² Decizia ÎCCJ nr. 824/2016

subiectivă; o senzație resimțită de una sau mai multe părți ale corpului și care, datorită acestui fapt, constituie o experiență emoțională“.³

Răspunsul pacientului (victimei) la durere depinde de: tipul și gradul leziunii, tipul durerii (somatic, visceral etc.), **atitudinea pacientului față de durere, personalitate, nivel de inteligență, grad de cultură, anturaj.** Semnalul nervos de leziune tisulară este integrat emoțional, percepție după experiența personală și modificat după factorii sociali.⁴

Observăm că durerile sunt particulare fiecărui individ și depind de o multitudine de factori, ce trebuie scoși în evidență de diferite științe, în timp ce atingerile corporale sunt comune, evidențiate juridic de medicul legist.

Exemplu: o fractură de platou tibial este aceeași ca atingere corporală, însă modul în care afectează viața victimei având în vedere vârstă, alte afecțiuni, complexitatea traumatismului, durerea încercată, etc., reprezintă aspecte particulare ce trebuie evidențiate atunci când se procedează la o evaluare juridică în materie civilă.

Desigur că atingerea corporală, evaluată medico-legal, reprezintă punctul de plecare în analiza situației traumaticice, însă trebuie înălțurate practicile în care acest reper a constituit singurul element de analiză, încalcându-se astfel principiile juridice de bază în stabilirea acestui tip de prejudiciu și anume proporționalitatea, repararea integrală a prejudiciului, caracterul rezonabil și desigur echitabil al despăgubirii.

Pentru evaluarea traumei fizice sub toate aspectele sunt necesare informații medicale, medico-legale, biologice, statistice, precum și din alte discipline ce pot argumenta științific obiectivele analizei.

Pentru evaluarea traumei psihice sunt necesare aprecieri psihologice, sociologice și statistice. În anumite cazuri pot fi necesare și aprecieri din domeniul psihiatriei.

Observăm cât de largă este paleta de evaluare a unei traume umane.

Desigur că aspectele particulare traumei ar trebui să fie evidențiate și argumentate prin acțiunea depusă de partea vătămată, în baza principiului disponibilității, și nu aruncate în sarcina judecătorului a cărui intervenție în analiza și implicit soluționarea cauzei este limitată de acest principiu fundamental al procesului civil.

Ce se constată în practică !!!

³ "Classification of Chronic pain" - Task Force on Taxonomy (1994), IASP Press, Seattle.

⁴ Sandu L. Cum tratăm durerea, Ed. Teora, 1996; pag.105-109.

Foarte mulți magistrați confundă atingerea corporală (vătămarea fizică propriu-zisă) cu trauma.

Arătăm că atingerea corporală reprezintă un aspect comun de agresiune ce nu reflectă modul concret în care este afectată viața victimei și astfel nu poate fi supus unei aprecieri sub aspectul stabilirii daunelor morale, în opozitie cu trauma care reflectă, sub aspect fizic și psihic, durerea încercată de victimă și modul concret în care acesta are impact în viața de zi cu zi a persoanei vătămate.

A analiza trauma presupune a străbate un *câmp de cercetare transdisciplinar*, este de părere Profesor Denis M. Donovan considerat părintele termenului "traumatology".

Indiscutabil și evaluarea juridică a traumei impune o astfel de abordare, fiind obligatorii informații despre: rănilor suferite în plan fizic și psihic, particularitățile victimei, durata de afectare a vieții, alte aspecte de interes.

Atât medicina, cât și psihologia dețin suficiente dovezi științifice ce pot contura cu finețe un tablou traumatic. Trebuie însă numai să ai instruirea necesară și să îți dorești să înțelegi care sunt particularitățile unui caz sub aspectul traumei și al durerii încercate de victimă, astfel încât să poți dispune în cunoștință de cauză și nu "din inerție".

Ziua de îngrijire medicală reprezintă o evaluare generală statistică a unei atingeri corporale fiind necesară încadrării juridice a faptei și nicidecum stabilirii daunelor morale (trebuie făcută astfel diferența între latura penală și cea civilă a cauzei). A îmbrăca în forme financiare o zi de îngrijire medicală pe raționamentul: o zi de îngrijire medicală costă „X” lei, dovedește nu numai superficialitate, ci și o lipsă crasă de instruire, de profesionalism. Acest reper medico-legal de drept penal nu poate fi transpus în dreptul civil ca şablon de evaluare a traumelor.

Deși **decizile judecătorilor trebuie motivate**, astfel încât să poată fi supuse controlului și corecției în căile de atac, mulți magistrați stabilesc întinderea daunelor morale cu un singur argument și anume convingerea lor proprie privind rezonabilitatea compensării stabilite. Această convingere proprie trebuie să fie ancorată, cu explicații clare pentru părțile din proces în acest sens, în ecuația traumei și desigur în principiile de drept privind procesul civil și despăgubirea.

Superficialitatea și concepțiile prestabilite nu trebuie să-și găsească locul în activitatea judecătorilor, însă întâlnim descurajant de multe situații în care aceste trăsături negative sunt ridicate la gradul de "virtuți" în această profesie, cu tragedii majore pentru victimele care sunt condamnate, încă odată, la o viață plină de lipsuri și de dureri.

Reamintim ceea ce sublinia Eugeniu Speranția atunci când vorbea de evoluția neconitenită a colectivităților umane, grație justiției, subliniind că aceasta se realizează și prin *înlăturarea progresivă a prejudecăților*⁵.

Există din păcate exemple negative chiar la nivelul Curților de Apel, în care anumiți magistrați își *"propun"* într-o anumită zi, să nu acorde daune mai mult de „X” lei/euro, indiferent de particularitatele cazurilor analizate.

Ce rezultă ?

Situări dramatice, atât în raport cu garantarea dreptului la viață, la integritate fizică și psihică al victimelor, cât și cu calitatea actului de justiție.

După ce, într-o hotărâre de fond în care magistratul, în urma analizei în detaliu a tuturor aspectelor particulare cauzei (audierea părților, administrarea întregului tablou probator), a stabilit o despăgubire de 200.000 euro, judecătorul de apel modifică sentința prin reducerea quantumului despăgubirilor la 15.000 euro. Același complet stabilește, în următorul dosar, din aceeași zi, reducerea despăgubirilor de la 65.000 euro la 15.000 euro.

Situările traumaticе (medicale și psihologice) ale celor două victime comportau diferențe semnificative. Cu toate acestea, magistratul a găsit util să le soluționeze prin aplicarea plafonului de 15.000 euro, *"impus"* probabil în acea zi, în analiza sa juridică.

Suntem îndreptăți să afirmăm că există și o desconsiderare din partea magistratului de la instanța de apel în raport cu munca colegului judecător de la instanță inferioară, mai ales datorită lipsei unei motivări din care să rezulte care este diferența evidentă de abordare în raport cu instanța care a analizat fondul cauzei.

Noi nu dorim să ne pronunțăm cu privire la corectitudinea uneia sau alteia dintre soluții, dorim însă să scoatem în evidență că astfel de diferențe sunt inaceptabile și total nocive pentru activitatea de înfăptuire a justiției. Cât despre trauma trăită de o victimă care trece prin astfel de etape de judecată nici nu mai putem vorbi – psihologii traumatologi ne semnalează probleme majore.

Totodată, considerăm că termeni precum *"integral"*, *"echitabil"*, *"rezonabil"* sau sintagma *"îmbogățire fără just temei"*, trebuie explicați în deciziile magistraților, nu doar enunțați.

Atunci când este analizat un caz de reducere semnificativă a capacității de muncă (40-50 %) pentru o perioadă de 20 ani și este acordată o compensație de 15.000 euro, reprezentând daune morale, pentru întreg setul de prejudicii, putem vorbi de o lipsă evidentă de echitate, mai ales că în practica judiciară de la noi

⁵ E. Speranția, *Introducere în Filosofia dreptului*, Tipografia Cartea Românească, Cluj, 1946, pag. 318.

pierderea de venit a fost inclusă de cele mai multe ori în setul de prejudicii din clasa daunelor morale.

Salariul mediu brut pe economie, în România, este de 650 euro/lună.

Această sumă ar putea reprezenta, de exemplu, o bornă de reper pentru prejudiciul privind "cariera". Astfel, suma de 260 euro/lună (40% din salariul mediu, cât reprezintă, în cazul expus, diminuarea capacitatei de muncă) raportată la perioada de afectare, respectiv 20 ani, conduce la o sumă de 62.400 euro, fără să avem în vedere, de exemplu, cel mai important prejudiciu moral care este cel legat de durerile fizice și psihice.

Desigur că astfel de raționamente de calcul sunt totalmente relative și pot fi sau nu îmbrățișate de magistrat, însă, aşa cum arătam anterior, ele pot reprezenta elemente de reper, având totodată în vedere și faptul că mulți judecători invocă în mod abstract, în deciziile luate, nivelul de trai și puterea de cumpărare din România, fără însă a aprecia că, nu de puține ori, aceste elemente duc la adâncirea traumei, și nicidcum la micșorarea ei.

Considerăm că, dacă există dorință și profesionalism, orice decizie, chiar marcată de subiectivism și astfel greu de cuantificat, își poate găsi suficiente elemente de reper și implicit ancorare, care să-i confere o puternică notă de concretețe, spre conturarea termenilor de rezonabilitate, echitate și integralitate, generând astfel sentimentul de dreptate în înfăptuirea justiției.

Legislația aplicabilă în materia răspunderii civile auto

Nu ne propunem să trecem în revistă întregul set de acte normative incidente în astfel de cauze întrucât ele sunt cunoscute.

Dorim însă să aducem în discuție Directiva 2009/103/CE, întrucât acest act normativ comunitar, transpus astăzi în legislația internă prin Legea 132/2017, plasează într-o anumită zonă de interes juridic dreptul la viață, la integritate fizică și la integritate psihică și tratează cu mare acuratețe aspectele de bază în stabilirea despăgubirilor victimelor accidentelor de circulație.

Astfel, statele membre trebuie să asigure existența unor plafoane minime pentru suma asigurată, astfel încât să fie indemnizate toate victimele care au suferit răni foarte grave.

Aceste plafoane minime (6.070.000 euro începând din 2017) nu au în vedere acoperirea integrală a despăgubirilor pentru accidentele intrate în istorie ca fiind cele mai grave, întrucât nici nu ar fi posibil acest lucru, ci sunt calculate ca o medie a accidentelor grave în raport de numărul victimelor și al consecințelor.⁶

Din textul Directivei rezultă că un posibil raport între suma asigurată pentru o persoană și suma asigurată, în agregat pentru un contract de asigurare, indiferent de numărul victimelor, ar fi de 1/5, întrucât suma minimă asigurată pentru o

⁶ Directiva 2009/103/CE Preambul pct. 12

persoană este de 1.220.000 euro.⁷ Din acest raționament deducem că suma de 6.070.000 euro ar fi acoperitoare, în medie, pentru cca. 5 victime rănite foarte grav.

Despăgubirile trebuie să fie **integrale și echitabile**, se mai arată în textul directivei.

Observăm astfel că legislația comunitară specifică răspunderii civile auto întărește principiul reparării integrale a prejudiciului din dreptul civil intern.

Din legislațiile statelor membre cu mai multă putere financiară cunoaștem că se agreează plafonane mai mari decât cele minime impuse de Directivă sau chiar se renunță la plafon, astfel încât despăgubirea să poată fi integral acoperită numai prin poliță de asigurare, nu și prin afectarea patrimoniului celui vinovat pentru o posibilă diferență de despăgubire sau prin presiuni economice suplimentare asupra statului de referință.

Precizăm totodată că există studii ale unor mari companii internaționale de reasigurare care evidențiază în mod transparent, în cazuri grave de vătămare corporală și implicit de afectare a vieții victimelor, despăgubiri medii per persoană ce gravitează între 3.500.000 euro și peste 5.000.000 euro.

Acste studii ne ajută să înțelegem raționamentul unor state membre UE de a înlătura plafonul de despăgubire, tocmai pentru a da consistență principiului reparării integrale a prejudiciului, întrucât dreptul la viață cunoaște respectul cuvenit și implicit abordarea juridică specifică.

Concluzii.

Deciziile magistraților în astfel de cazuri, indiferent care sunt acelea, trebuie să aibă ca fundament regulile și principiile de drept și desigur acele repere trasate de ICCJ, prin care trebuie evidențiat modul în care viața victimei a fost afectată de evenimentul traumatic, căpătând astfel contur principiul proporționalității între intensitatea și durata prejudiciului - pe de o parte și compensația/despăgubirea - pe de altă parte.

Dacă nu ajungem să eliminăm din practica magistraților această rutină periculoasă cu impact negativ semnificativ în calitatea actului de justiție și desigur în respectarea și garantarea dreptului la viață, la integritate fizică și psihică, nu vom putea avea pretenții de respect și încredere în actul de justiție din România. Este un pas important în consolidarea încrederii reciproce dintre cetățeni și puterea judecătoarească.

În încheiere.

Arătăm că în prezent AVAC se preocupă de îmbunătățirea cadrului legal pentru garantarea reală a dreptului la viață, la integritate fizică și la integritate

⁷ Directiva 2009/103/CE art. 9.

psihică. În acest sens, au fost stabilite și colaborări solide cu specialiști de renume atât în domeniul medical, psihologic și sociologic, cât și cu specialiști din domeniul juridic de referință, pentru a identifica metodele optime de lămurire cât mai fidelă, sub aspect juridic, a impactului traumei în viața victimelor.

Nu putem și de aceea **trebuie să evităm orice practică de impunere a unor criterii prestabilite** în evaluarea daunelor morale, însă considerăm că anumiți vectori, cu forță tehnică și științifică, filtrați prin prisma principiilor fundamentale ale procesului civil și ale instituției răspunderii civile pot constitui repere orientative pentru magistrați, instrumente juridice de un real ajutor, în scopul îmbunătățirii evidente a calității actului de justiție. Desigur că acești vectori trebuie să acopere întreaga problematică a traumei, nu numai cea medico-legală, aşa cum s-a întâmplat, în majoritatea cazurilor, până în prezent și să se regăsească în motivarea deciziilor.

Practicile de genul "o mâna ruptă costa x lei" nu pot fi acceptate în instanță, unde vorbim de activitatea de înfăptuire a justiției. Astfel de practici pot fi valabile exclusiv în cazul unei înțelegeri amiabile între asigurator și victimă, și nici măcar nu pot fi aduse în discuție în fața judecătorului, întrucât încalcă întreg setul de principii ce stau la baza activității de înfăptuire a justiției în astfel de cauze.

Am precizat și reamintim că științele medicale și psihologice evoluează permanent, oferindu-ne din ce în ce mai multe informații cu caracter științific absolut necesare evaluării, cât mai concrete, a traumei victimelor, de aceea studiul elementelor de referință din acest domeniu ar trebui să fie un deziderat asumat în mod conștient de fiecare magistrat.

AVAC este deschisă la dialog, colaborare și astfel de implicare totală, pentru garantarea reală a dreptului la viață, la integritate fizică și la integritate psihică.

Așteptăm cu interes punctul dumneavoastră de vedere cu privire la problemele semnalate și vă asigurăm de întreaga noastră deschidere și susținere.

Încheiem printr-un citat al lui **IMMANUEL KANT**,

"Cugetări fără conținut sunt goale, intuiții fără concepte sunt oarbe."

Cu deosebit respect,

Președinte al AVAC
Cătălin Radu CODESCU

